

Broedplaats van twijfel

Suzanne van den Eynden

Weinig politici zullen voorafgaand aan een stevig Kamerdebat in hun werkkamer bij wijze van bemoedigend mantra de bekende uitspraak van filosoof René Descartes (1596-1650) opdreunen. Oog in oog met een bloeddorstige oppositie of onaangenaam verraste coalitiepartners is 'ik denk, dus ik besta' meestal niet het meest behulpzame motto. Weliswaar diende de destijds baanbrekende filosofische methode van Descartes tot het vinden van de absolute waarheid, dat ene waarin hij zich onmogelijk kon vergissen (en wat dus een bruikbaar argument kan opleveren tijdens een debat). Maar de weg naar die waarheid was bij Descartes gepleveid met iets dat voor politici in het heetst van de strijd een stuk minder aantrekkelijk is, namelijk twijfel. Twijfel

zich standvastig toont; een aarzeling en een 'draai' in een debat zijn al snel verdacht en worden beschouwd als tekenen van incompetentie. Ik twijfel, dus ik bak er niets van. Het meest bekende slachtoffer van openlijke twijfel is natuurlijk Wouter Bos. In de VPRO-documentaire *De Wouter Tapes* uit 2007 nam de toenmalig leider van de PvdA, minister en vice-premier vriend en vijand openlijk mee in zijn wikken en wegen over beslissingen tijdens de campagne in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen. In een poging ontwapenend open te zijn en de (potentiële) kiezer een kijkje achter de schermen te geven van een zoekende partij in campagnetijd, groef Bos echter zijn eigen graf. Zoals Volkskrant-recensent Wim de Jong het

genwoordigd worden door mensen die ons in ieder geval de indruk geven die waarheid in pacht te hebben. Helemaal onlogisch is dat natuurlijk niet. Waar kinderen willen kunnen vertrouwen op ouders die hen bij een kapotte knie of ruzie met vriendjes liefdevol en overtuigend toespreken dat het echt allemaal weer goedkomt, hebben volwassenen ook behoefte aan leiders die hen het gevoel geven dat het land tegen een stootje kan. Dat we, om met Matthijs van Nieuwkerk te spreken, vanavond weer rustig kunnen gaan slapen. Een minister die bij De Wereld Draait Door toegeeft ook niet te weten wat hij moet doen om het land door een crisis te loodsen, stort een natie mogelijk nog verder de afgrond in. In die ruimte tussen politiek nood-

Suzanne van den Eynden is hoofdredacteur van tijdschrift de Helling, uitgave van het wetenschappelijk bureau van GroenLinks.

'Openlijk getwijfel van politici betekent doorgaans politieke zelfmoord, zeker met verkiezingen in zicht'

aan alles waarin hij zich mogelijkerwijs vergissen kon, twijfel aan alles wat hij ooit onbewust voor 'waar' had gehouden. Resultaat van Descartes' getwijfel was de constatering dat het denken zélf datgene is waarvan aan het bestaan niet getwijfeld kan worden, omdat het bestaan ervan juist door die twijfel werd bevestigd. Oftewel: ik denk (twijfel), dus ik ben. Het omgekeerde van Descartes' uitspraak – ik ben, dus ik denk – geldt al even sterk, niet in de laatste plaats voor politici. Alleen dient vandaag die twijfel, die verbonden is aan zowel het menszijn als aan het politieke ambacht in een democratie, in de politiek veilig achter gesloten deuren plaats te vinden. Een politicus wordt immers doorgaans pas als geloofwaardig en competent gezien wanneer hij of zij

verwoordde: 'In het retrospectief van de geleden verkiezingsnederlaag heeft De Wouter Tapes dus iets schrijnends en wanhopigs; de imagoschade bij kijkers als gevolg van als die transparantie lijkt me behoorlijk. Valt het Bos en de PvdA geheel aan te rekenen dat ze er in de film zo schlemielig uitkomen?' 'Wanhopig', 'schlemielig'. Wie nog overwoog om het publiek deelgenoot te maken van twijfel, kijkt na dergelijke kwalificaties wel uit. Gifbekers delen we in Nederland gelukkig niet meer uit. Zoals de beker waarmee Socrates het moest bekopen nadat hij in het oude Athene pogingen deed de jeugd aan het twijfelen en dus nadenken te brengen. Maar openlijk getwijfel van politici betekent doorgaans wel politieke zelfmoord, zeker met verkiezingen in zicht. In haar eigen zoektocht naar de waarheid wil het volk geleid en verte-

zakelijke maar in de politieke arena problematische twijfel bevindt zich het bestaansrecht van wetenschappelijke bureaus van politieke partijen. Het zijn in feite mini-universiteitjes die, op afstand van de waan van de dag, politici van 'hun' partij voeden met kennis en inzichten. Kennis die via de methodische twijfel is vergaard. Wetenschappelijke bureaus onderzoeken, wegen af, bevragen en toetsen: zijn dit de meest logische standpunten voor de partij? Wat is eigenlijk de onderbouwing van ons verhaal? Het zijn onafhankelijke broedplaatsen van twijfel die toch voldoende als 'eigen' worden ervaren door politici om er hun interne discussie en twijfels veilig te kunnen parkeren. Wetenschappelijke bureaus moeten twijfelen om er te mogen zijn, zodat politici dat – althans in het openbaar – juist niet meer hoeven doen.